Berg en spiritualiteit

In de moderne wereld zijn er hoofdzakelijk twee obstakels tot de realisatie van de zin van spiritualiteit zoals zij was gekend door onze verst teruggaande tradities: het abstracte karakter van onze cultuur, en het verheerlijken van kracht, ontdaan van elk licht.

Aan de ene kant zien wij personen voor wie ‘geest’ eenvoudig boekenkennis oproept, leslokalen, intellectuele spelletjes van de filosofie , het literair of vaag-mystiek estheticisme.

Aan de andere kant heb je de jonge generaties die van sport een echte religie maken, en niets anders kennen dan de dronkenschap van de training, kompetitie en fysieke inspanning. Sport is geen middel meer, aar een doel op zichzelf geworden, een afgod.

In de ogen van sommigen lijkt deze oppositie een dilemma. De ‘cultuurmens’ ervaart inderdaad impliciet een gevoel van afkeer voor deze vorm fysieke discipline, terwijl de sensatie van fysieke kracht bij de sportieveling een minachting voedt voor de ivoren torenwachter, teruggetrokken tussen de boeken, levend van woordenwisselingen die toch tot geen enkele consequentie leiden. Deze twee houdingen zijn fout; allebei vruchten van de moderne decadentie. Beiden zijn ze vreemd aan de heroïsche visie van de geest, die de draaias vormde van onze beste klassieke traditie. Deze visie werd met veel succes opnieuw opgeroepen door de beweging voor een Italiaanse renaissance.

Men vergeet te snel dat geestelijkheid, spiritualiteit de uitdrukking is van een levenswijze; dat ze niet de functie is van hetgeen het hoofd heeft opgestapeld onder vorm van nota’s en theorieën, maar in functie van datgene dat men heeft laten trillen op het ritme van het eigen bloed; en dat zich vertaalt in superioriteit, in een diepe zuivering van ziel en lichaam.

Het is juist in deze optiek dat men zich een discipline voorstellen moet die, hoewel ze betrekking heeft op de lichamelijke krachtvelden, begint noch eindigt met deze energieën, maar als middel dient om een organische, levende spiritualiteit op te wekken.

Bij de asceet is deze spiritualiteit aanwezig op een, om het zo uit te drukken, negatieve manier. Bij de held echter verschijnt ze op een positieve manier, bevestigend, eigen aan het Westen. De ‘innerlijke’ zege op de diepste krachten, die aan de oppervlakte komen op momenten van spanning of levensgevaar, is de voorwaarde tot de triomf in de ‘uiterlijk’ zin van het woord; maar het is eveneens een teken van de zege van de geest op de geest zelf, van een innerlijke gedaanteverandering. Zo wordt de gewijde krans verklaard, die in de oudheid de held en de ingewijde omgaven, en het feit dat bepaalde heldenfiguren verheven werden tot de status van onsterfelijkheid.

Maar in onze moderne beschaving neigt alles er toe dit heroïsche gevoel van het leven te smoren. Alles neigt naar mechanisatie, naar de verburgerlijking, naar een voorzichtige en geordende nivellering, naar de aanmaak van wezens die gevangen zitten in hun behoeften en ontdaan van elke autonomie. Als dusdanig is het contact verbroken met de diepe en vrije krachten van de mens en van de natuur. De demon van de wereldsteden verstikt het leven, belet de ademhaling, vergiftigt elke bron. Wat meer is: lafhartige ideologieën moedigen de verachting aan voor die waarden die andere tijden de basis vormden van een meer rationele en heldere sociale organisatie. In de oude gemeenschappen vond men namelijk de krijgeraristocratie aan de top van de hiërarchie; nu echter probeert ‘men’ onder invloed pacifistische en humanistische utopieën – vnl. van het Angelsaksische type – van de krijger

een anachronistisch figuur te maken, een gevaarlijk en schadelijk wezen, die voor een efficiënte voorkoming van de ziekte in de toekomst zal worden geëlimineerd, en dat in naam van de ‘vooruitgang’. Onderdrukt zoekt de heroïsche wil naar andere uitwegen doorheen de mazen van de netten die haar iedere dag iets meer gevangen nemen via praktische belangen, passies en afgunst.

De koorts voor sport bij de moderne mens is een uitdrukking van de zoektocht van de wil. Maar ze moet opnieuw tot leven worden gebracht, bewust gemaakt van zichzelf, en over de grenzen van de materialiteit gedragen.

In de strijd tegen de hoogten en bergachtige afgronden is de Aktie inderdaad vrij van elke machinatie, vrij van alles wat het directe contactverband van de mens met de dingen vermindert. En in de nabijheid van hemel en afgrond: temidden van de zwijgende grootheid van de toppen, de onverbiddelijke heftigheid van de winden en stormen, de helderheid van de gletsjers, of geplaatst tegenover de onverbiddelijke verticaliteit van de kammen – voelt men dat het mogelijk is via de omweg van een eenvoudige fysische oefening het symbool van de overschrijding terug te vinden, het licht van de ‘geestelijke mannelijkheid’, een aanraking met de elementaire oerkrachten.

Deze fysische inspanning transcendeert dus het lichamelijke niveau, en dan zit er in de overwinning iets dat meer is dan alleen maar het ‘menselijke’.

Het feit dat de oude mythologieën de symbolische verblijfplaats van de ‘goden’ plaatsten op de bergtoppen, valt natuurlijk onder de categorie van de mythe. Maar tezelfdertijd is het de allegorische uitdrukking van iets reëel dat mogelijkerwijze kan worden opwekt bij zichzelf.

Zoals Georg Simmel het Nietzsche heeft nagezegd bestaat er in het leven deze tegenstrijdige en vreemde macht om zich op te trekken tot op dat niveau, waar een ‘meer leven’ (Mehr Leben) – een zo intens mogelijk leven – zich omvormt tot een ‘meer dan leven’(Mehr als Leben). Zoals warmte tot licht wordt omgevormd, bevrijdt het leven zich op deze hoogte van zichzelf, maar niet in de zin van het verdwijnen van de individualiteit in een soort van ‘mystieke schipbreuk’, maar in de zin van een transcendente bevestiging van de individualiteit. De angst, de wensen, de voordurende agitatie; het zoeken naar overtuigingen, steunpunten en doeleinden – al die zaken die het lot van de mens uitmaken – zwijgen om plaats te maken voor een dominerende rust. In de schoot van het leven zelf, en niet buiten haar, is er iets dat meer is dan het leven. En deze ervaring – want het gaat hier niet om deze of gene lege en relatieve theorie of bijgeloof, maar wel om een ervaring, die zich op een even duidelijke manier voordoet als die van bv. Pijn of vreugde – heeft als kenmerk op zichzelf een waarde uit te maken, een kostbaarheid, in tegenstelling met het dagelijkse leven dat gehoorzaamt aan belangen, uiterlijke dingen of conventies. Het is de diepste natuur van de geest die zich oneindig weet, boven zichzelf uitstijgend en overstijgend: dat is juist wat ontwaakt en straalt (zij het op een onbewuste manier) in de ‘waanzin’ van hen die, in steeds grotere getale, zonder materiële middelen de toppen beklimmen, dank zij hun wil die moeheid, angsten en dierlijke instincten bedwingt, die tot voorzichtigheid en behoud aanzetten.

Aan zichzelf overgelaten, zonder hulp én zonder ontsnappingsmogelijkheid, alleen met de kracht of de zwakte, met niemand om tegen te praten; van rots naar rots klimmen, van greep tot greep, van de ene spleet naar de andere, onvermoeibaar gedurende uren. De opwindende sensatie van de hoogte ondergaan, en het steeds aanwezige gevaar. Gehoorzamen en hard

bevelen aan zichzelf en het gevoel hebben van een onuitspreekbare bevrijding; van de eenzaamheid en de stilte, als de top is bereikt en alle uitputting overwonnen. Duizelingwekkende horizonten zien over honderden km.

Als ‘alles lager is dan onszelf’: dan is er een reële mogelijkheid op catharsis, op een ontwaken, op een renaissance van iets transcendent.

Dat in een eerste fase deze heroïsche mogelijkheden slechts door een klein aantal personen kunnen worden beleefd, doet eigenlijk weinig ter zake. Als ze terugkeren in het gewone leven, verspreiden zij zich onder de anderen. Want er is geen enkele alpinist die – zij het slechts voor enkele ogenblikken – niet dat heeft ervaren, dat méér is dan gewone sport, en die niet het teken draagt dat hij tot een ras behoort dat niet datgene is van ‘de vlakte’.

Het is op deze basis dat men de bergen moet beschermen tegen de bezoedelende invasie, die probeert het gebergte in te palmen vanuit ‘beschaafde leven’. En – we willen het heel klaar stellen – dit betreft dan niet alleen de verwaande jeugd die in de stations, in de dancings, op de tennisterreinen en elders haar lege, mondaine gewoonten van de grootstad meebrengt met erbovenop het snobisme en hun pittoreske kledij om zeer brave en korte wandelingen te maken. Het gaat ook over allen die op – toe gisteren nog maagdelijke en eenzamen – plaatsen een materialistische en alledaagse atmosfeer binnenbrengen, of een bijna exclusieve sportieve geest, de manie van het ‘moeilijke om het moeilijke’, van de records en van het ongewone.

Bergen vereisen zuiverheid en eenvoud. Ze verlangen – laten wij het niet vergeten – ascese.

“Hemel boven mij! Gij zuiver en diep! O, afgrond van licht! Mij richten naar uw hoogten: dat is mijn diepte! Verdwijnen in uw zuiverheid, dat is mijn onschuld! Als ik als eenzaat rondwaarde, maar wat hongerde mijn ziel in de donkere nachten en het labyrint des levens? En als ik de bergen introk, was het u niet die ik zocht? Al mijn zoektochten en al mijn beklimmingen waren maar de noodzaak en de uitweg van een onmacht.

Willen is de enige zaak waar mijn wil naar verlangt – willen in u.”

De auteur van deze lijnen is Friedrich Nietzsche, de wijsgeer van de macht, die ze neerschreef in de stilte van de bergen. Voor sommigen zijn ze terug te brengen tot simpele lyrische ontboezemingen. Voor anderen drukken zij een heroïsche houding van de geest uit, waarvan de rite de actie is; de discipline, de gehoorzaamheid en bevel ten overstaan van zichzelf, en waarvan de tempel de oorspronkelijke grootheid van de toppen, de gletsjers, de afgronden en het oneindig blauw is.

Het is dan dat de bergachtige hoogten en de toppen van de innerlijkheid samenvallen, en één en dezelfde zaak vormen.

Julius EVOLA

(Vertaling: Peter Logghe)

***

ADDENDUM

De kunst van het bergbeklimmen

Deze opmerkingen zijn die van een beginneling; daar ze heel recent zijn en handelen over de eerste moeilijkheden die een beginneling tegenkomt, zullen ze voor hem tijdens zijn eerste tochten misschien nuttiger zijn dan de door de meesters geschreven handboeken, die zonder enige twijfel systematischer en vollediger zijn, maar die pas begrijpelijk worden na een – al is het ook nog zo geringe – voorbereidende ervaring; het enige oogmerk van deze paar opmerkingen is de beginneling te helpen die voorbereidende ervaring een beetje vlugger te verwerven.

Alpinisme is de kunst van het zich door de bergen voortbewegen waarbij men de grootste met de grootste voorzichtigheid te lijf gaat.

Wat hier kunst wordt genoemd is de verwezenlijking van kennis in een daad.

Men kan niet altijd op de toppen blijven; men moet weer naar beneden… Wat heeft het dan voor zin? Wel, deze : de hoogte kent de laagte, de laagte kent de hoogte niet. Let bij het stijgen altijd op de moeilijkheden die je onderweg ontmoet; zolang je stijgt kun je ze zien. Bij de afdaling zul ze niet meer zien, maar je zult weten dat ze er zijn, als je ze goed in je op hebt genomen.

Er is een kunst om in de lagere regionen de juiste weg te vinden door de herinnering aan wat men daarboven heeft gezien. Als men niet meer kan zien kan men ten minste nog weten.

Houd je blik gevestigd op de weg naar de top, maar vergeet niet op je voeten te letten. De laatste stap is afhankelijk van de eerste. Denk niet dat je er bent omdat je top ziet. Let op je voeten, kijk uit waar je de volgende stap zet, al moet dit je niet van het hoogste doel afleiden. De eerste stap is afhankelijk van de laatste.

Als je op goed geluk de bergen in trekt, laat dan het een of andere spoor na dat je op de terugweg kan leiden : een steen op een andere geplaatst, een met een stokslag gevelde pol kruiden. Maar als je op een onoverwinnelijk of gevaarlijk punt stuit, bedenk dan dat het spoor dat je hebt achtergelaten degenen die het mochten volgen kan misleiden. Keer dus op je schreden terug en wis het spoor dat je had achtergelaten uit. Dit is gericht tot iedereen die op deze wereld zijn sporen wil nalaten. En zelfs zonder het te willen laat men altijd sporen na. Zorg dat je je tegenover je medemensen voor je sporen kunt verantwoorden.

Blijf nooit stiltstaan op een gruishelling. Zelfs als je denkt vaste grond onder je voeten te hebben en je even onder het adem scheppen naar de hemel kijkt, pakt de grond onder je voeten geleidelijk samen, het gruis begint onmerkbaar te schuiven en opeens glijd je weg als een schip dat te water wordt gelaten. De bergen loeren altijd op een gelegenheid om je een buiteling te laten maken.

Als, nadat je driemaal bent afgedaald en weer omhoog geklommen langs steile kloven die uitliepen op loodrechte afgronden (welke je pas op het laatste moment ziet), als dan je benen van de knieën tot de enkels beginnen te trillen en je kaken zich stijf op elkaar klemmen, zoek dan eerst een vlak stuk rots op waar je veilig kunt staan; roep je vervolgens alles te beginnen wat je aan scheldwoorden kent en laat ze los op de berg, en spuw op de berg, kortom beledig hem op alle mogelijke manieren, drink een slokje, eet een hapje en begin weer te klimmen, langzaam, op je dooie gemak, alsof je je hele leven hebt om uit deze hachelijke situatie te

komen. Als je er ‘s avonds voor het inslapen nog eens terugdenkt zul je inzien dat het een komedie was; je praatte niet tegen de erg en je hebt de berg niet overwonnen. De berg is alleen maar rots of ijs, zonder oren en zonder hart. Maar die komedie heeft je misschien het leven gered.

Je zult je er trouwens in moeilijke ogenblikken dikwijls op betrappen dat je tegen de berg praat, nu eens in vleiende, dan weer in beledigende termen, nu eens met beloften, dan weer met dreigementen; en als je op de juiste manier tegen hem hebt gepraat zal het net zijn of de berg op je woorden reageert door milder te worden, zich te onderwerpen.

Veracht jezelf daar niet om, schaam je niet je te gedragen zoals de mensen die door onze geleerden als primitieven of animisten worden aangeduid. Je moet alleen , als je je later die momenten herinnert, weten dat je dialoog met de natuur slechts het naar buiten geprojecteerde beeld was van een dialoog dat zich in je binnenste afspeelde.

Schoenen zijn niet hetzelfde als voeten : men wordt er niet mee geboren. Men kan dus uitkiezen. Laat je bij deze keuze in de eerste plaats leiden door ervaren mensen, vervolgens door je eigen ervaring. Al gauw zul je zo gewend zijn aan je schoenen dat elke spijker als een vinger voor je wordt die in staat is de rots af te tasten en er zich aan vast te grijpen; ze zullen een gevoelig en betrouwbaar instrument worden, als een deel van jezelf. En toch ben je er niet mee geboren; en toch zul je ze als ze versleten zijn weggooien zonder dat je daarmee ophoudt te zijn wie je bent.

Je leven hangt een beetje af van je schoenen; verzorg ze naar behoren, maar daarvoor is een kwartier per dag genoeg, want je leven hangt van verschillende andere dingen af.

Een tochtgenoot met veel meer ervaring dan ik zegt tegen me : ‘Als je voeten je niet meer willen dragen loop je met je hoofd.’ En dat is waar. Het is misschien niet in de natuurlijke orde der dingen, maar kun je niet beter met je hoofd lopen dan met je voeten denken, zoals vaak gebeurt?

Als je uitglijdt of struikelt, onderbreek je ritme dan geen ogenblik, maar begin terwijl je opstaat alweer in dezelfde cadans te bewegen. Teken de omstandigheden van je val goed in je geheugen op, maar sta je lichaam niet toe erover door te piekeren. Het lichaam probeert altijd zichzelf interessant te maken door zijn gebeef, zijn gehijg, zijn hartkloppingen, zijn geril, zijn gezweet, zijn krampen. Maar het is erg gevoelig voor de minachting en de onverschilligheid van zijn meester. Als het voelt dat deze zich niets van zijn jeremiades aantrekt, als het begrijpt dat er geen mogelijkheid is hem te vermurwen, dan herneemt het zijn eigen plaats en vervult gedwee zijn taak.

René DAUMAL